

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА

УДК 37.091.33:37.013.34

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.19858041>

**Ефективність інтеграції інклюзивної освіти в українських дошкільних
закладах для розвитку соціальних навичок дітей**

Лісова Ірина Ігорівна,

викладач, комунальний заклад «Нікопольський фаховий педагогічний
коледж» Дніпропетровської обласної ради, м. Нікополь, Україна,
<https://orcid.org/0009-0006-5284-8486>

Коробко Юлія Віталіївна,

старший викладач кафедри практичної психології та реабілітаційних
технологій, Комунальний заклад вищої освіти «Кременчуцька гуманітарно-
технологічна академія», м. Кременчук, Україна,
<https://orcid.org/0000-0003-3974-9302>

Сидорович Ольга Ігорівна,

кандидат психологічних наук, доцент кафедри спеціальної освіти,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна, <https://orcid.org/0000-0003-4420-5748>

Прийнято: 09.04.2026 | Опубліковано: 28.04.2026

***Анотація.** Актуальність дослідження зумовлена зростанням потреби в забезпеченні ефективної реалізації інклюзивної освіти в українських закладах дошкільної освіти як одного з визначальних чинників розвитку соціальних компетентностей дітей в умовах сучасних освітніх*

трансформацій. **Метою статті** є обґрунтування теоретичних і методологічних засад та визначення ефективності впровадження інклюзивної освіти в закладах дошкільної освіти для розвитку соціальних компетентностей дітей. У роботі застосовано такі **методи**: аналіз наукової літератури – для дослідження поточного стану вивчення проблеми; узагальнення та систематизація – для узагальнення результатів дослідження. **Результати.** Розглянуто концептуальні засади інклюзивної освіти, її еволюцію в педагогічній науці та особливості впровадження в нормативно-правовому та інституційному контексті України. Особливу увагу приділено розвитку соціальних компетентностей дітей дошкільного віку. Ефективність інклюзивної освіти проаналізовано крізь призму формування комунікативних здібностей, емоційного інтелекту, співпраці та соціальної взаємодії дітей в інклюзивному середовищі. Встановлено, що інклюзивне освітнє середовище створює сприятливі умови для збагачення соціального досвіду дітей, сприяючи формуванню емпатії, толерантності та адаптивної поведінки. Обґрунтовано, що застосування диференційованих педагогічних практик, спільного навчання та персоналізованої підтримки значно покращує соціалізацію, хоча їхня ефективність залежить від рівня професійної компетентності вихователів та наявності інституційних ресурсів. Наголошено, що впровадження інклюзивної освіти вимагає не лише формальних організаційних змін, а й трансформації педагогічних підходів та освітнього середовища для забезпечення повноцінної участі всіх дітей. Визначено, що ефективність інклюзії зумовлена узгодженістю методологічного супроводу, педагогічної взаємодії та міждисциплінарної співпраці в закладах дошкільної освіти. **Висновки.** З'ясовано, що інклюзивна освіта позитивно впливає на розвиток соціальних компетентностей дітей дошкільного віку за умови її систематичного та професійного впровадження. Встановлено, що подальше вдосконалення інклюзивних практик потребує

посилення підготовки педагогів, розроблення уніфікованих інструментів оцінювання та поглиблення співпраці між вихователями, фахівцями та сім'ями.

Ключові слова: *інклюзивні практики, соціальні компетентності, педагогічні стратегії, розвиток комунікативних навичок, міжособистісна взаємодія, психологічна підтримка, професійна підготовка вихователів.*

The Effectiveness of Integrating Inclusive Education in Ukrainian Preschools for the Development of Children's Social Skills

Iryna Lisova,

Teacher, Municipal Institution "Nikopol Professional Pedagogical College"
Dnipropetrovsk Regional Council, 53200, Dnipropetrovsk region, Nikopol,
Ukraine, <https://orcid.org/0009-0006-5284-8486>

Yuliia Korobko,

Senior Lecturer at the Department of Practical Psychology and Rehabilitation
Technologies, Communal Institution of Higher Education "Kremenchuk
Humanitarian and Technological Academy", Kremenchuk, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0003-3974-9302>

Olha Sydorovych,

Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor, Department of Special
Education, Ivan Franko National University of Lviv,
Lviv, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0003-4420-5748>

Abstract: *The relevance of the study is due to the growing need to ensure the effective implementation of inclusive education in Ukrainian preschool institutions*

as a key factor in the development of children's social skills in the context of educational transformations. **The purpose** of the article is to consider the theoretical and methodological foundations and determine the effectiveness of the implementation of inclusive education in preschool institutions for the development of children's social competencies. The following **methods** were used in the work: analysis of scientific literature – to study the current state of knowledge of the issue; generalization and systematization – to present the results of the study. **Results.** The study considers the conceptual foundations of inclusive education, its evolution in pedagogical science and the features of its implementation in the regulatory and institutional context of Ukraine, with special attention paid to the development of social skills in preschool age. The effectiveness of inclusive education is analyzed through the prism of the formation of communicative abilities, emotional intelligence, cooperation and social interaction among children in an inclusive environment. It has been established that inclusive educational environments create favorable conditions for enriching the social experience of children, contributing to the development of empathy, tolerance and adaptive behavior. It is noted that the use of differentiated pedagogical practices, collaborative learning and individualized support significantly improves the socialization process, although their effectiveness depends on the level of professional competence of educators and the availability of institutional resources. It is established that the implementation of inclusive education requires not only formal organizational changes, but also the transformation of pedagogical approaches and the educational environment to ensure the full participation of all children. It is noted that the effectiveness of inclusion is determined by the consistency of methodological support, pedagogical interaction and interdisciplinary cooperation in preschool institutions. **Conclusions.** It is noted that inclusive education has a positive impact on the development of children's social skills, provided that it is systematically and professionally implemented. It is established that further improvement of inclusive

practices requires strengthening the training of teachers, the development of unified assessment tools and strengthening cooperation between educators, specialists and families.

Keywords: *inclusive practices, social competencies, pedagogical strategies, development of communication skills, interpersonal interaction, psychological support, professional training of educators.*

Постановка проблеми. Проблема ефективності впровадження інклюзивної освіти в українських закладах дошкільної освіти (далі – ЗДО) є дедалі актуальнішою в контексті сучасних освітніх реформ та визнання права кожної дитини на якісну освіту. Попри активний розвиток законодавчої бази та формальне впровадження інклюзивних практик, між задекларованими принципами та їхньою практичною реалізацією в ЗДО залишається значний розрив. Ця невідповідність особливо відчутна у сфері соціального розвитку дітей. Формування соціальних компетентностей потребує не лише фізичної інклюзії, а й створення сприятливого освітнього середовища, застосування відповідних педагогічних стратегій і наявності кваліфікованих фахівців. Часто інклюзивна освіта сприймається як процедурна вимога, а не як методологічно обґрунтований процес, заснований на цінностях. Це зумовлює фрагментарне впровадження та непослідовні результати. Отже, проблема аналізу й забезпечення реальної ефективності інклюзії в сприянні розвитку комунікативних, кооперативних та емоційних компетентностей дітей дошкільного віку залишається недостатньо розробленою як у теорії, так і на практиці.

Актуальність цієї теми посилюється важливою роллю дошкільної освіти як основного етапу соціалізації дитини, під час якого формуються базові моделі взаємодії, норми поведінки та емоційні реакції. В інклюзивному середовищі ці процеси ускладнюються через різноманітність індивідуальних

можливостей і соціального досвіду вихованців, що за умови належного педагогічного супроводу може стати потужним стимулом для їхнього розвитку. У контексті поточних освітніх реформ в Україні та їхньої адаптації до міжнародних стандартів інклюзивної освіти існує актуальна потреба в розробленні науково обґрунтованих підходів до аналізу її ефективності, зокрема щодо соціальних результатів. Розв'язання цієї проблеми є важливим не лише для підвищення якості освітніх послуг, а й для формування інклюзивного суспільства, у якому різноманітність сприймається як ресурс, а не як перешкода. З огляду на це дослідження ефективності впровадження інклюзивної освіти в ЗДО є як теоретично важливим, так і практично необхідним, оскільки сприяє вдосконаленню освітніх стратегій та підвищенню соціальної компетентності дітей раннього віку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі дослідження присвячено праці низки провідних науковців. Зокрема, О. Ярошук та І. Ярошук [1] обґрунтовують виклики реалізації інклюзивного підходу в дошкільній освіті та визначають ефективні шляхи їхнього подолання через удосконалення організаційно-педагогічних умов. У своєму дослідженні Р. Призванська й М. Породько [2] акцентують на ефективності застосування нетрадиційних методів логопедичної роботи як засобу розвитку мовленнєвих і комунікативних компетентностей дітей дошкільного віку. Сучасний стан імплементації цілей сталого розвитку в освітній процес України розглядає С. Мельниченко [3], підкреслюючи значення інклюзивності як складника якісної освіти. Модель інклюзивного освітнього середовища, спрямовану на забезпечення соціального становлення дошкільників із порушеннями психофізичного розвитку, розробляють О. Боряк та С. Бойко [4]. Роль цифрових технологій у підтримці інклюзивного навчання дітей з аутистичними порушеннями, зокрема у формуванні їхніх соціальних та комунікативних здібностей, висвітлює О. Чекан [5]. Необхідність спеціальної

підготовки вихователів до забезпечення логопедичного супроводу дітей в умовах інклюзивного середовища обґрунтовують В. Яйленко, І. Дмитрієва та Т. Марєєва [6]. Теоретичні засади інклюзії в системі дошкільної й початкової освіти розкривають Л. Маляр і Г. Шикітка [7], підкреслюючи її значення для соціалізації дітей. Організацію освітньо-корекційного процесу в умовах інклюзивного ЗДО з урахуванням індивідуальних потреб дітей описує Л. Луканьова [8]. Теоретико-методичні засади формування толерантного освітнього середовища як передумови ефективної соціальної взаємодії дітей визначають у своїй роботі Т. Лесіна та В. Мельник [9].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значну кількість наукових праць, присвячених проблемі інклюзивної освіти, недостатньо вивченим залишається питання комплексного оцінювання її ефективності в контексті розвитку соціальних компетентностей дітей дошкільного віку. Наявні дослідження зосереджені насамперед на організаційних, корекційних або нормативних аспектах інклюзії, водночас взаємозв'язок між педагогічними практиками та рівнем сформованості соціальних компетентностей потребує глибшого теоретико-методологічного обґрунтування. Також обмеженою є систематизація підходів до визначення критеріїв і показників ефективності інклюзивного освітнього середовища в ЗДО. У цьому контексті внесок статті полягає в узагальненні й систематизації теоретичних і методологічних підходів до оцінювання ефективності інклюзивної освіти з акцентом на розвиток соціальних компетентностей дітей дошкільного віку.

Формулювання цілей статті. Метою статті є обґрунтування теоретичних і методологічних засад та визначення ефективності впровадження інклюзивної освіти в закладах дошкільної освіти для розвитку соціальних компетентностей дітей.

Відповідно до мети визначено такі завдання:

- 1) розкрити теоретичні засади інклюзивної освіти та її значення для розвитку соціальних компетентностей дітей дошкільного віку;
- 2) схарактеризувати методологічні підходи до оцінювання її ефективності;
- 3) проаналізувати вплив педагогічних практик інклюзивного навчання на соціалізацію дітей;
- 4) виокремити проблеми й перспективи підвищення ефективності впровадження інклюзивної освіти в ЗДО.

Виклад основного матеріалу дослідження. Наукові засади впровадження інклюзивної освіти в ЗДО України ґрунтуються на комплексному розумінні сутності, еволюції та багаторівневого впливу інклюзії в сучасній педагогічній науці. Інклюзивна освіта – це цілісний освітній підхід, що забезпечує рівний доступ до якісних можливостей навчання для всіх дітей, попри їхні індивідуальні особливості розвитку, здібності чи соціокультурне походження. Її сутність полягає не лише у фактичному розміщенні дітей з особливими освітніми потребами (далі – ООП) в ЗДО, а й у трансформації освітнього середовища, педагогічних практик та інституційної культури для врахування різноманітності та сприяння рівності. Еволюція інклюзивної освіти в педагогічній думці відображає перехід від медичних та сегрегаційних моделей, що акцентували на дефіцитах та ізоляції, до соціально-правових підходів, що ґрунтуються на принципах активної участі, поваги та усунення перешкод у навчанні [9, с. 39–40]. Ця трансформація відбулася під впливом світових освітніх тенденцій, гуманістичних цінностей та міжнародних правових стандартів, що захищають права дитини. Унаслідок цього інклюзію визнано фундаментальним принципом сучасних освітніх систем.

В Україні розвиток та впровадження інклюзивної освіти забезпечується надійною нормативно-правовою базою, яка узгоджує національну політику з

міжнародними стандартами. Законодавчі акти, урядові стратегії та галузеві реформи поступово створили правову основу для залучення дітей з ООП до дошкільної освіти. Зокрема, упровадження інклюзивної освіти в Україні регламентовано Законом України «Про дошкільну освіту» [10], Постановою КМУ «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти» [11] та Концепцією розвитку інклюзивної освіти [12]. Ці нормативні документи визначають права дітей на доступ до освіти в їхніх місцевих територіальних громадах, окреслюють обов'язки освітніх закладів та регулюють надання послуг психологічної, педагогічної та корекційної підтримки. Створення інклюзивних ресурсних центрів, упровадження індивідуальних програм розвитку та формалізація ролі вихователів є важливими кроками на шляху до практичної реалізації принципів інклюзії [13, с. 128–129]. Крім того, нормативно-правова база наголошує на міжгалузевій співпраці, залученні батьків та постійному професійному розвитку педагогів, створюючи системну основу для сталого інклюзивного навчання.

З психологічного та педагогічного погляду впровадження інклюзивної освіти в ЗДО є важливим чинником у сприянні розвитку соціальних компетентностей у дітей. Дошкільний вік є важливим періодом для формування базових соціальних компетентностей, зокрема комунікації, регулювання емоцій, емпатії, співпраці та вміння налагоджувати взаємини. В інклюзивному середовищі діти ознайомлюються з різними моделями поведінки та взаємодії, стилями спілкування та соціальним досвідом, що сприяє збагаченню їхнього соціального навчання. Взаємодія між дітьми з ООП та їхніми однолітками з типовим розвитком формує взаєморозуміння, толерантність і прийняття відмінностей, що стимулює розвиток просоціальної поведінки. З педагогічного погляду цей процес вимагає застосування диференційованого навчання, підходів, орієнтованих на дитину, та стратегій

спільного навчання, що враховують індивідуальні траєкторії розвитку. Педагоги відіграють визначальну роль у структуруванні інклюзивної взаємодії, супроводі соціального досвіду дітей та створенні сприятливого емоційного клімату, що заохочує їхню активну участь та залученість.

Ефективність розвитку соціальних компетентностей в умовах інклюзивної дошкільної освіти залежить від узгодженості між освітніми цілями, методами навчання та соціально-емоційними потребами дітей. Поєднання ігрового навчання, структурованих соціальних заходів і рефлексивних практик сприяє засвоєнню соціальних компетентностей та усвідомленню норм. Надання психологічної підтримки, зокрема за участю логопедів, психологів та фахівців зі спеціальної освіти, сприяє розв'язанню індивідуальних проблем та досягненню позитивних результатів розвитку [14].

Інклюзивне освітнє середовище істотно впливає не лише на дітей з ООП, а й на їхніх однолітків із типовим розвитком, сприяючи формуванню в них соціально значущих якостей. Зокрема, під час спільної діяльності та взаємодії в гетерогенних групах у дітей дошкільного віку розвиваються емпатія, здатність до взаємодопомоги, толерантність до відмінностей та відповідальність за спільний результат. Дослідження також засвідчують позитивну динаміку в розвитку лідерських якостей, а також зниження рівня агресивної поведінки через формування навичок конструктивної комунікації та емоційної саморегуляції.

З огляду на окреслені теоретичні засади, методологічна основа дослідження ефективності інклюзивної освіти в ЗДО вимагає послідовної інтеграції міждисциплінарних підходів, методів, що ґрунтуються на практичному досвіді, та контекстуального проектування дослідження. Складність інклюзивної освіти як багатогранного педагогічного явища зумовлює необхідність застосування комплексу методологічних підходів, що дають змогу всебічно оцінити освітні процеси й результати розвитку дітей.

Серед найважливіших є системний, компетентнісний, дитиноцентричний та екологічний підходи. Системний підхід дає змогу розглядати інклюзивну освіту як структуру, у якій динамічно взаємодіють інституційні умови, педагогічні практики та індивідуальні особливості дитини. Компетентнісний підхід зосереджується на вимірюваних освітніх результатах, зокрема на формуванні соціальних компетентностей як основних показників успішної інклюзії. Дитиноцентричний підхід надає пріоритет індивідуальним потребам і здібностям дитини, що дає змогу оцінювати ефективність навчання на основі її особистого прогресу, а не лише за стандартизованими критеріями. Екологічний підхід наголошує на впливі ширшого соціального середовища (зокрема сім'ї, взаємодії з однолітками та інституційної культури) на розвиток соціальних компетентностей [15].

Ефективним інструментом розвитку соціальних компетентностей в інклюзивному середовищі є асистивні технології та цифрові ресурси. Зокрема, використання мобільних застосунків із візуальними розкладами допомагає дітям краще орієнтуватися в структурі дня, що істотно знижує рівень тривожності під час соціальної взаємодії. Ефективними є також цифрові версії системи PECS, які сприяють розвитку альтернативної та додаткової комунікації, даючи змогу дітям ініціювати взаємодію та виражати свої потреби. Інтерактивні ігрові застосунки з елементами соціального моделювання стимулюють формування навичок співпраці та розуміння емоцій інших.

У межах цієї методологічної рамки особлива увага приділяється вибору відповідних методів та інструментів для дослідження розвитку соціальних компетентностей дітей в інклюзивних умовах. З огляду на вікові особливості дітей дошкільного віку, для відображення складності їхньої соціальної поведінки необхідне застосування як якісних, так і кількісних методів. Спостереження відіграє важливу роль, даючи змогу науковцям оцінювати

природні взаємодії, моделі комунікації та поведінкові реакції в реальних освітніх ситуаціях. Структуровані й напівструктуровані спостереження, що ґрунтуються на стандартизованих контрольних списках, забезпечують надійні дані щодо частоти та якості соціальних взаємодій. Крім того, для діагностики емоційного інтелекту, рівня емпатії й навичок співпраці, застосовуються психодіагностичні інструменти, адаптовані до вікових особливостей дітей. До них належать проєктивні техніки, ігрові методики та адаптовані шкали оцінювання для заповнення педагогами й батьками. Соціометричні методи також є важливими для визначення структури взаємин в інклюзивних групах, виявлення моделей прийняття, вилучення та переваг щодо однолітків. Для забезпечення валідності й надійності результатів у методологічну схему інтегровано триангуляцію, що ґрунтується на поєднанні різних джерел даних і методів [16, с. 494–495]. Такий підхід охоплює синтез результатів педагогічного експерименту, інтерв'ю з педагогами та батьками, а також аналіз індивідуальних програм розвитку. Особливого значення набуває лонгitudний характер дослідження, що дає змогу відстежувати динаміку розвитку та оцінювати довгостроковий вплив інклюзивних практик на соціальну компетентність дітей (табл. 1).

Таблиця 1

Методи та інструменти дослідження розвитку соціальних компетентностей дітей в інклюзивних дошкільних групах

Мета дослідження	Метод / інструмент	Показники, що вимірюються	Джерело даних
Аналіз комунікативних компетентностей	Структуроване спостереження	Установлення контакту, вербальна або невербальна взаємодія	Діти, вихователі
Аналіз емоційного розвитку	Психодіагностичні методи	Емпатія, розпізнавання емоцій, саморегуляція	Діти, психологи
Аналіз взаємодії з однолітками	Соціометричний метод	Прийняття однолітками, соціальний статус, групова динаміка	Діти

Виявлення моделей поведінки в інклюзивній групі	Випадкове дослідження (кейс-метод), спостереження	Співпраця, урегулювання конфліктів, участь	Діти, вихователі
Аналіз педагогічної ефективності	Інтерв'ю, аналіз документів	Стратегії навчання, персоналізація, рівень підтримки	Вихователі, документація

Джерело: створено авторами на основі [15–17]

Організація експериментальних досліджень у ЗДО є важливим етапом, що визначає загальну якість та практичну значущість отриманих результатів. Вона охоплює кілька взаємопов'язаних етапів, зокрема підготовчий, діагностувальний, формувальний та аналітичний. На підготовчому етапі розробляють план дослідження, узгоджують етичні питання та отримують згоду батьків і представників закладу. Діагностувальний зосереджується на первинному аналізі соціальних компетентностей дітей та наявних умов інклюзивної освіти в закладі. Ці початкові дані використовуються для подальшого дослідження [18, с. 257]. Формувальний етап передбачає впровадження конкретних педагогічних заходів, спрямованих на розвиток соціальних компетентностей. До них належать ігри на співпрацю, інклюзивні стратегії навчання та цільові програми підтримки, а також системне спостереження за їхньою реалізацією. Роль вихователів на цьому етапі дуже важлива, оскільки вони є не лише організаторами освітнього процесу, а й активними учасниками дослідження. Аналітичний етап – обробка й інтерпретація зібраних даних, виявлення закономірностей та взаємозв'язків, а також формулювання висновків щодо ефективності практик інклюзивної освіти.

Важливим аспектом організації практичних досліджень у ЗДО є створення сприятливого та етично обґрунтованого середовища, яке мінімізує стрес і забезпечує природну поведінку дітей [19, с. 13]. Це передбачає адаптацію процедур дослідження до рівня розвитку учасників, дотримання

конфіденційності та сприяння співпраці між дослідниками, педагогами та сім'ями.

Теоретичний аналіз ефективності впровадження інклюзивної освіти в ЗДО вимагає концептуального узагальнення механізмів, за допомогою яких інклюзивне середовище впливає на розвиток соціальних компетентностей дітей. У сучасному педагогічному дискурсі рівень формування соціальних навичок трактується як динамічний і багатокомпонентний конструкт, що охоплює комунікативну компетентність, емоційну чуйність, здатність до співпраці та вміння орієнтуватися в соціальних ситуаціях [19, с. 14]. В інклюзивному освітньому середовищі ці компоненти не формуються ізольовано, а виникають унаслідок постійної взаємодії з однолітками, педагогами та загальним освітнім контекстом. Теоретично інклюзія створює умови для збагачення соціального досвіду через сприйняття дитячої різноманітності, що стимулює розвиток толерантності, емпатії та адаптивної поведінки. Однак ступінь формування цих компетентностей залежить від якості педагогічної підтримки, цілеспрямованої організації соціальних взаємодій та узгодженості освітніх цілей із потребами розвитку.

В аспекті педагогічної теорії вплив інклюзивних освітніх практик на соціалізацію дітей аналізується крізь призму інтерпретаційного та конструктивістського підходів, які акцентують на визначальній ролі соціальної взаємодії та концепції керованої участі в освітньому процесі. Такі інклюзивні практики, як диференційоване, кооперативне навчання та ігрова взаємодія, є основними механізмами, за допомогою яких розвиваються соціальні компетентності. Ці практики дають змогу дітям активно конструювати соціальні знання, засвоювати норми поведінки та розвивати здатність до взаєморозуміння. Водночас їхня ефективність залежить від систематичності впровадження та професійної компетентності педагогів, оскільки епізодичне або неструктуроване застосування може обмежувати

їхній розвивальний потенціал [20, с. 431]. Теоретичні моделі інклюзивної педагогіки також наголошують на важливості створення психологічно безпечного та емоційно сприятливого середовища, оскільки це є основою для активної участі та змістовної соціальної взаємодії.

Для концептуальної систематизації взаємозв'язку між складниками інклюзивної освіти та очікуваними результатами соціального розвитку доцільно представити узагальнену модель ефективності інтеграції інклюзивної освіти (табл. 2).

Таблиця 2

Узагальнена модель ефективності інтеграції інклюзивної освіти та її вплив на соціальний розвиток дітей у ЗДО

Структурний компонент інклюзії	Педагогічний механізм	Очікувані результати у сфері соціальних компетентностей	Умови ефективності
Інклюзивне освітнє середовище	Організація гетерогенних груп	Розвиток толерантності й прийняття	Позитивний психологічний клімат
Педагогічна взаємодія	Діалогічне спілкування, керована взаємодія	Формування комунікативних компетентностей	Професійна компетентність педагогів
Персоналізація навчання	Адаптовані програми, диференційовані завдання	Розвиток саморегуляції та автономії	Постійний моніторинг індивідуального прогресу
Спільні заходи	Групова робота, кооперативні ігри	Формування навичок співпраці та командної роботи	Структурована та цілеспрямована організація взаємодії
Психологічна та педагогічна підтримка	Міждисциплінарна допомога	Емоційна стабільність та розвиток емпатії	Наявність фахівців із підтримки

Джерело: створено авторами на основі [19–21]

Виявлення проблем у межах теоретичних засад інтеграції інклюзивної освіти виявляє низку суперечностей та обмежень, що перешкоджають її

повноцінній реалізації. Одна з головних проблем полягає в розбіжності між задекларованими принципами інклюзії та фактичною готовністю закладів освіти до їхнього ефективного впровадження. Це стосується недостатньої методичної підтримки вихователів, неоднозначності тлумачення інклюзивних практик та відсутності єдиних критеріїв оцінювання результатів соціального розвитку. Теоретичні моделі описують оптимальні умови, які не завжди реалізуються в освітній практиці, зокрема йдеться про достатнє ресурсне забезпечення, належну кваліфікацію персоналу та системну інституційну підтримку. Ще одним значним викликом є необхідність збалансувати персоналізацію навчання з підтриманням групової згуртованості, оскільки надмірна зосередженість на індивідуальних потребах може ненавмисно обмежити можливості для колективної взаємодії.

Для подолання фрагментарності й формального підходу до впровадження інклюзивної освіти доцільно застосовувати узагальнений алгоритм створення інклюзивного ігрового простору, який передбачає діагностику індивідуальних потреб дітей, адаптацію освітнього середовища, організацію спільної діяльності, використання відповідних дидактичних і асистивних засобів та систематичний моніторинг соціального розвитку. Такий підхід забезпечує цілісність реалізації інклюзії та підвищує її ефективність у формуванні соціальних компетентностей дітей дошкільного віку.

Водночас доцільно виокремити перспективні напрями підвищення ефективності інклюзивної освіти. До них належать розроблення інтегративних педагогічних моделей, що поєднують когнітивний, соціальний та емоційний виміри навчання, а також розроблення чітких методичних рекомендацій для вихователів ЗДО. Підвищення якості інклюзивного навчання також потребує впровадження науково обґрунтованої практики, заснованої на постійному моніторингу та рефлексивному аналізі результатів. Розвиток систем професійної підготовки, спрямованих на формування інклюзивної

компетентності у вихователів, може істотно підвищити ефективність упровадження інклюзивних принципів. Інтеграція інноваційних освітніх технологій та розширення міждисциплінарної співпраці додатково сприяють створенню цілісного освітнього середовища, що підтримує всебічний розвиток дітей.

Висновки. У результаті дослідження узагальнено теоретичні й методологічні засади впровадження інклюзивної освіти в ЗДО та визначено її ефективність у контексті розвитку соціальних компетентностей дітей дошкільного віку. Встановлено, що інклюзивна освіта є важливим чинником формування комунікативних умінь, емоційної чутливості, здатності до співпраці та соціальної адаптації дітей за умови створення відповідного освітнього середовища та застосування цілеспрямованих педагогічних підходів. Обґрунтовано, що ефективність інклюзії залежить насамперед від рівня методологічного забезпечення освітнього процесу, професійної підготовки педагогів, застосування персоналізованих та інтерактивних методів навчання, а також злагодженої взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу. Визначено, що попри позитивну динаміку впровадження інклюзивної освіти в Україні, зберігаються певні проблеми, пов'язані з недостатнім ресурсним забезпеченням, відсутністю уніфікованих підходів до оцінювання соціального розвитку дітей та потребою в удосконаленні практичних механізмів реалізації інклюзивних стратегій. Наголошено, що подальше підвищення ефективності інклюзивної освіти потребує системного підходу, що передбачає інтеграцію інноваційних педагогічних технологій, розвиток інклюзивної культури та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів.

Перспективи подальших наукових досліджень полягають у розробленні комплексних моделей оцінювання соціальних компетентностей дітей в умовах

інклюзивного середовища та емпіричній перевірці ефективності сучасних педагогічних технологій у ЗДО.

Список використаних джерел

1. Ярошук О., Ярошук І. Реалізація інклюзивного підходу в дошкільній освіті: проблеми і шляхи вирішення. *Освіта. Інноватика. Практика*. 2025. № 13 (7). С. 162–171. DOI: <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol13i7-022>
2. Призванська Р., Породько М. Використання нетрадиційних методів логопедичної роботи в корекції мовлення дітей старшого дошкільного віку. *Knowledge, Education, Law, Management*. 2022 № 3 (47). DOI: <https://doi.org/10.51647/kelm.2022.3.4>
3. Мельниченко С. Г. Дослідження сучасного стану, проблем та перспектив впровадження цілей сталого розвитку в освітній процес в Україні. *Ціннісно-орієнтований підхід в освіті і виклики євроінтеграції*: матеріали III Всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю (м. Суми, 18 червня 2022 року). Суми: Сумський державний університет, 2022. С. 143–146. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/items/b69a39d6-65cb-4ae7-bfb2-625858d58756> (дата звернення: 31.01.2026).
4. Боряк О. В., Бойко С. П. Модель інклюзивного освітнього середовища для соціального становлення дошкільників із порушенням психофізичного розвитку. *Inclusion and Diversity*. 2025. Спецвипуск. С. 15–20. DOI: <https://doi.org/10.32782/inclusion/2025.spec.3>
5. Чекан О. І. Роль цифровізації у підтримці інклюзивної освіти дітей дошкільного віку з аутистичними порушеннями в Україні. *Педагогічна інноватика: сучасність та перспективи*. 2024. № 3. С. 48–54. DOI: <https://doi.org/10.32782/ped-uzhnu/2024-3-8>
6. Яйленко В. Ф., Дмитрієва І. В., Марєєва Т. В. Підготовка вихователів закладів дошкільної освіти до логопедичного супроводу дітей із порушеннями

мовлення в інклюзивному середовищі. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2025. № 17. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15192789>

7. Маляр Л., Шикітка Г. Інклюзія в умовах дошкільної та початкової освіти. *Український педагогічний журнал*. 2022. № 1. С. 63–69. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2022-1-63-69>

8. Луканьова Л. О. Організація освітньо-корекційного процесу в умовах дошкільного закладу з інклюзивним навчанням. *Інноваційна педагогіка*. 2024. Вип. 68. Т. 2. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/68.2.18>

9. Лесіна Т., Мельник В. Створення толерантного освітнього середовища в закладі дошкільної освіти в умовах інклюзії: теоретико-методичні засади. *Наша школа: науково-практичні студії*. 2023. № 2. С. 36–42. DOI: <https://doi.org/10.61339/2786-6947.2023.2.289571>

10. Про дошкільну освіту: Закон України 6 червня 2024 року № 3788-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20#Text> (дата звернення: 09.02.2026).

11. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти: Постанова КМУ № 530 від 10.04.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 09.02.2026)

12. Концепція розвитку інклюзивної освіти: наказ МОН України № 912 від 01.10.2010. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/inkluzyvne-navchannya/kontsepsiya.pdf> (дата звернення: 09.02.2026)

13. Поступна О. В., Шведун В. О. Розвиток інклюзивної освіти в Україні через призму статистичних даних. *Вісник Національного технічного університету «ХПІ»*. Серія: Актуальні проблеми розвитку українського суспільства. 2024. № 2. С. 119–123. DOI: <https://doi.org/10.20998/2227-6890.2024.2.19>

14. Dong X., Burke M. D., Ramirez G., Xu Z., Bowman-Perrott L. A meta-analysis of social skills interventions for preschoolers with or at risk of early emotional and behavioral problems. *Behavioral Sciences*. 2023. № 13 (11). DOI: <https://doi.org/10.3390/bs13110940>

15. Pagano U. Towards inclusive education: The evaluation challenge. *Science & Philosophy*. 2024. № 12 (1). URL: <https://www.eiris.it/ojs/index.php/scienceandphilosophy/article/view/1599/1672> (дата звернення: 09.02.2026).

16. D'Agostino S. R., Horton E. Examining inclusive preschool teachers' perspectives and practices: A mixed-methods investigation. *Journal of Early Intervention*. 2024. № 46 (4). P. 487–508. DOI: <https://doi.org/10.1177/10538151231190627>

17. Призванська Р. А. Психологічні засади музикотерапевтичної роботи з дітьми із розладами аутистичного спектру : автореф. дис. канд. психол. наук : 19.00.08. Київ, 2021. 24 с. URL: <https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/03/Pryzvanska-Avtoreferat.pdf> (дата звернення: 31.01.2026).

18. Falco M., Kishimoto T. M. Pedagogical documentation for a more inclusive early childhood education. *European Early Childhood Education Research Journal*. 2022. № 30 (2). P. 251–264. DOI: <https://doi.org/10.1080/1350293X.2022.2045334>

19. Hernández-Torrano D., Ibrayeva L., Sergazina M., Burambayeva A., Kulsary A., Vella-Brodrick D., Eadie P. What makes young children happy? Exploring well-being through children's perspectives in early childhood education. *Early Childhood Education Journal*. 2025. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10643-025-02081-9>

20. Rapp A. C., Corral-Granados A. Understanding inclusive education—a theoretical contribution from system theory and the constructionist perspective.

International Journal of Inclusive Education. 2024. № 28 (4). P. 423–439. DOI: <https://doi.org/10.1080/13603116.2021.1946725>

21. Hnativ Z., Medvid T., Chovriy S. Psychological and Pedagogical Foundations for the Formation of the Musician-Pedagogue under Contemporary Challenges. *Klironomy*. 2025. № 10. P. 110-123. DOI: <https://doi.org/10.47451/kj-2025-07>